

Varga Melinda

Nők cekkerbe zárva

Tűzö nyári nap, csurog a veríték rólam, állandóan szomjas vagyok. Tömeg, mindenhol költők és írók, a rámenősebbek a kéziratküldés lehetőségeiről érdeklődnek, és az átfutási idő lerövidítésének módjáról próbálnak alkut kötni. A szerkesztő sosem lehet inkognitóban, nem nézelődhet csak úgy a könyves standoknál, nem sodródhat a tömeggel, és nem hűsölhet egy fa árnyékában vagy egy kellemes teraszon. Morogtam magamban a tavalyi Könyvhéten. Ki gondolta volna, olyan sokat fog változni a világ, hogy a Könyvhét is elmarad. Az esszém elkészültének pillanatában ugyanis még egyáltalán nem biztos, hogy ősszel megtartják, minden a járvány ide-oda cikázó görbójétől és szeszélyes természetétől függ.

A határon túliaknak egyre inkább láthatóvá válik az a bizonyos határ, amely eddig szimbolikusan létezett, már-már eltűnni látszott, úgy éreztük, mi is a magyar nemzet része vagyunk, s hogy Románia, az ország neve, ahol élünk, csak pillanatnyi rémálom.

Mintha visszamentünk volna 20 évet az időben... Újra itt vannak a rigorózus, hatalmukat fitogtató határőrök, a hatalmas autósorok korszaka, az átjutás lehetőségeinek szürreális, balkáni forgatókönyve. Az éjjel szkafanderes orvossal álmodtam, épp egy hatalmas, fülpiszkálóra emlékeztető szerszámmal közelített az orrom felé. Patakokban csurgott rólam a veríték, sápadt voltam, mint aki pincében nyaralt. Szerencsére időben felébredtem.

Arra gondolok, hogy Döme Barbara erről milyen jó novellát írna. Szereti a szürreális helyzeteket, gyakran egyensúlyoznak a szereplői az álom és az ébrenlét között. Mintha Hajnóczy Péter női reinkarnációja lenne az író. Ha elmesélnék neki néhány balkáni vírus-sztorit, talán egy új kötetnyi nyersanyagot adnék a kezébe. Lennének benne angyalok, Isten, nők, örület, erotika, egy kis márquezi mágia Sylvia Plath érzékenységgel és költői mondataival fűszerezve.

S hogy mindez miért jutott eszembe? Döme Barbara *Nők a cekkerben* című novelláskötetével a tavalyi Könyvhéten „találkoztam” először. Az élmény lehengerlő volt. A szerző nem tartozik a rámenős alkotók közé, ő azon írók névsorát bővíti, akik amennyire remekül írnak, épp annyira szerények. Nagy erénye, hogy együttműködő, legyen szó verskéziratról, prózáról vagy interjúról, az egója sosem akarja a szerkesztőt maga alá gyűrni, öröm vele dolgozni. Megvallom, hogy azonnal bele is olvastam a kötetbe, és már a *Játék* című novella első bekezdése meggyőzött, hogy egy rendkívüli könyvet tartok a kezemben, amiről írni is érdemes.

Márquez óta tudjuk, hogy a kezdőmondat mennyire fontos, ezen áll vagy bukik a mű sorsa. A sűrűbb, feszesebb műfajú novella esetében még inkább igaz ez, mint a regénynél. Jó novella nincs jó kezdőmondat nélkül.

Döme Barbara egyik erőssége a kiváló felütésekben rejlik. Minden első mondata olyan, mintha kés lebegne az olvasó feje felett. Feszültséget kelt, felkavar, kíváncsivá tesz, alig bírunk levegőt venni, mielőbb meg akarjuk tudni, mi fog történni a novellában.

Néhány példa: „*Pálinkásüvegen keresztül nézem, ahogy folyik a nyála. A feje kicsi, a hasa nagy. A konyhakövön gubbaszt. Színes kockákat rak egymásra, mozog a szája. Az arcára keresztet rajzol az ablakkeret árnyéka. Ő Lacika*” – így kezdődik a *Játék*, a kötet nyitónovellája. Lacika, a főhős mozgássérült és értelmi fogyatékos, az anyja alkoholfüggő és rákbeteg, nem tudja feldolgozni fia betegségét. Szeretet és gyűlölet egyaránt munkál benne a gyereke iránt. Ez a könyv legmegindítóbb írása.

A *Bába* című novella szintén erős mondattal indít. „*Harmad-szor hányok a mellettem lévő szobavécébe, miközben mosdatom.*” A szerző belesűríti a vendégmunkás kárpátaljai hölgy tragikus sorsát egyetlen mondatba. Gyereket szeretne, ám nincs pénze a drága beavatkozásra, amely elősegítené a fogamzást, egy öregasszonyt gondoz, akinek a féltve őrzött pénzével meg tudná oldani a problémáját. Rosszul lesz, majd kiderül, hogy természetes úton teherbe esett, nincs is szüksége orvosi beavatkozásra a várandós-

sághoz. Lelkiismeret-furdalása van, hogy el akarta tulajdonítani a néni pénzét. A folytonos hányinger is az áldott állapotnak köszönhető – amit a szerző az első mondatban már sejtet.

„*A tökéletesség harmóniáját bámulom: mocskos ablaküveg, le-tépett plakát. Tökéletes háttér egy készülő archoz*” – olvashatjuk az *Az új arc* című novellában, melynek cselekményét nem áru-lom el. Az olvasó következtessen a mondatból, göngyölje tovább a sztorit, képzelje el a folytatást, majd olvassa el a novellát, meg fog lepődni a párhuzamon.

A végére hagytam a kedvenc részemet: „*Egy kövér angyal bá-mul órák óta. Áll az ágyam végében, sem olvasni, sem aludni nem bírok miatta. Az előbb komótosan megstoppolta az este ledobott lyukas zoknimat. Amikor odakiáltottam neki: angyalok pedig nincsenek, kacagott. Most is röhög. Ha nem hagyja abba, leütöm a Bibliával.*”

A *Zsófi naplójában* fölbukkanó angyalmotívum más novellák-ban is megjelenik, akárcsak az Isten, Szűz Mária vagy Jézus. A Trianon-lapszámunkban szereplő *Szüret* című novellában is erő-teljes az angyal jelenléte. A transzcendens elemek Döme Barbara írásaiban nem a valóságtól elemeltek, még csak nem is miszti-kusak, megfoghatatlanok, inkább emberiek, mintha a szentek, angyalok, az Isten, Jézus és Szűz Mária közöttünk járnának.

Döme Barbara ilyen finom „trükkökkel” vonja be az olvasót a történeteibe, arra kéri fel, legyen ő is részese az írásoknak, kép-zelje azt, akár vele is megtörténhet mindez.

Empátia nélkül lehetetlen ezeket a novellákat befogadni. Saját életünkre kell rávarrjuk a tragikus, félresiklott sorsokat.

A *Nők a cekkerben* cím metaforikus, sejtelmes. Összefoglalja azt, amiről szól ez a feszes szerkezetű, átgondolt, nyelvileg ki-munkált novelláskötet. Pontosan ezért félrevezető az alcím, nem tartom szerencsésnek, hiszen a könyv szereplői nem mind ket-tős személyiségek; bár való igaz, hogy találkozunk skizofrén sze-replőkkel, korántsem csak erre a pszichés betegségekre építkezik a szerző, nem ez a központi téma. Valószínűleg az alcím mögött olyan szándék is meghúzódhatott, hogy arra mutasson rá, min-

denkinek több énje van, meg hogy nagyon közel tudunk kerülni az örülethez, elég egy nehéz élethelyzet hozzá, máris azt képzelhetjük, hogy a fejünk fölött a szomszéd magassarkúban jár, fát hasogat, betonlapokat tologat, vagy arra készül, hogy az életünkre törjön.

Lelkileg súlyosan sérült emberekről, családi tragédiákról, félresikerült életről, gyermekkori traumákról, terhesség utáni depresszióról, testi és lelki erőszakról, magányról, az elmúlásról „beszélnek” ezek az írások. Kivétel nélkül mind nehéz terhet cipelnek a szereplők, amivel nem tudnak már együtt élni. Így védekezik a psziché, hol rémálmokkal, hol képzelt életekkel.

Döme Barbara műve (szerencsére) nem önéletrajzi ihletésű, viszont nagyon hiteles, mintha minden sztori vele történt volna meg. Ezt a hitelességet erősíti, hogy egyes szám első személyben íródtak az elbeszélések, közelebbinek, személyesebbnek érezzük így a történeteket.

Az író jó megfigyelő, a leírások expresszívek, a karakterek élők, valóságosak, jól megformáltak. A legtöbb narrátor nő, de találkozunk nagyon erős férfi én-elbeszélőkkel és gyerekekkel is. Az alkotó erénye, hogy mind férfi, mind női vagy gyermekhangon képes megszólalni.

A *Nők a cekkerben* korrajz is. A kiszolgáltatottságra, a nők rosszabb társadalmi helyzetére utal. Bár látszólag egyenlőek vagyunk, tudjuk, nagyon sok helyen még mindig az dívik, hogy a nőnek a konyhában a helye, nem érdemel megbecsülést, figyelmet. A *Nők kredencen* című novella jó példa erre. A kiszolgáltatottságába és a szeretetéttségébe végül beleőrülő főhős, akit idegsejtjei figyelmeztetnek, hogy nem jó úton halad, ezt a témát bontja ki.

Az idegsejt monológja már-már versszerűvé teszi a szöveget.

„Ha lenne kezem, bizony isten, jól megverném! De csak idegsejt vagyok, se testem, se családom, ráadásul épp ebben a lúzer nőben élek. Nézem a kredencet, rajta fotó, két erős asszony, az anyósa és a sógornője. Titokban minden nap le-

köpi őket, miután a férje gondosan lepucolja az üveglapot, és azzal példálózik, ők bezzeg dolgoz, rendes nők, nem úgy, mint a semmirekellő felesége.

Már megint mosogat. Zsíros lé csurog végig a karján, a könyökén időzik kicsit a mocskos hab, aztán lecsöppen a földre. Ruhájába törli a kezét, végigsimítja szoros kontyba fogott fekete haját. Zsebéből ódivatú kendőt húz elő, beköti a fejét. Nem néz tükörbe, mégis tökéletesen sikerül a művelet. Ötven éve csinálja, naponta legalább tízszer.

Semmi sem változik. Újra kezébe veszi a zsíros mosogatószivacsot, nekilát egy égett serpenyőnek, körmével vakarja a mocskot, nehogy kopjon a drágábbik fémsúroló, az ura a múlt héten is szóvá tette, sokat költ.

Úgy kivenném a kezéből azt a serpenyőt, aztán megpofoznám, térjen már észhez. De nem tehetem. Csak egy idegsejt vagyok. Se testem, se kezem.”

A novellák közös jellemzője az álomszerűség, mintha az ébrenlét és az álom között lebegnének ezek a történetek, szürreális, titokzatos minden végkifejlet. Ez a jellemvonás leginkább a márquezi prózavilággal és a mágikus realizmussal rokonítható.

A kötet különlegessége a két költőibb novella, amely rövid sorokba tördelve, akár vers is lehetne. Némiképp elüt a többi írástól, de nem bontja meg a könyv egységét, inkább úgy mondanám, kiemelkedik, afféle ráadás, akár a jó vacsora után egy pohár finom bor. Azt is sejteti, hogy Döme Barbara következő könyve talán verseskötet lesz, és a versekben is föl-fölbukkan néhány sajátos toposz, mint az angyal vagy a végtelen, a téridő, a szürreális élethelyzetek. A *Pont úgy* című írás a kötet egyik gyöngyszeme. A mondatok, mintha diónyi jégdarabok lennének, szinte hallani, ahogy a földre koppannak, majd apokaliptikus csend, elmúlás, halál. Valami eltörik bennünk, a fényeket lekapcsolják, besötétül minden.

Állításomat mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a *koponyámban, mint kongó fémdobozban zörgetem emlékeimet* sort az

író átemeli sms-versorozatának egyik darabjába, amit az olvasók az Irodalmi Jelenen érhetnek el.

Már csak azt kellene eldöntennem, mint egy másik kedvenc íróóm, Lőrincz P. Gabriella esetében is sokszor felmerült, hogy költőnek vagy prózaírónak jobb-e a szerző. Nehéz kérdés, az olvasóra bízom. Ő sosem téved, és ezek az írások elsősorban azért születtek, hogy a nagyérdemű olvasó örömét lelje bennük, s nem azért, hogy bölcsészek okos szentenciákban írják körül, mennyire nagyszerű, hogy ilyen kortárs alkotóink vannak, mint Döme Barbara.

Egy kövér angyal zoknit stoppol

„Közhely, de társas magány uralja az emberek életét a XXI. században, a pokoli zűrzavar pedig egyre erősebb, mondom ezt úgy, hogy közben próbálok nem politikai, társadalmi példákat hozni.” – Más állapot, örület az írás, mire képes a magány, az elidegenedés,

egy nehezebb életperiódus, egy komoly trauma? Pörögős, feszes történetek poklot megjárt nőkről – DÖME BARBARÁVAL a *Nők a cekkerben* című novelláskötetéről beszélgetett VARGA MELINDA.

– *Tavaly nyáron jelent meg a Nők a cekkerben című novellásköteted, amely mind szakmai, mind olvasói körökben népszerű, sok pozitív olvasói visszajelzést kapsz, interjúkat készítenek ve-*

led, már több kritika is megjelent a könyvről rangos lapokban. A kötetnek nemcsak a címe vonzza be olvasót, az alcíme is igen hangzatos. A Történetek Skizofréniából. Sylvia Plath Az üveg-bura című regényét juttatta eszembe. Van-e szándékos párhuzam az alcímed és a világirodalom közkedvelt regénye között?

– Ismerem a regényt, és szeretem is, de semmiféle szándékos párhuzam nincs a kötet, illetve a novelláim között. Sokkal inkább hatott rám Hajnóczy Péter *Jelentések a süllyesztőből* című műve, amely hasonló világba enged bepillantást, mint az én írásaimé, bár a helyszín más. Hajnóczy ezen alkotása szociográfia jellegű, szociológiát is tanultam, gyakran írtam szociográfiákat, így ez szintén közös pont az életünkben. Hajnóczy prózavilágát egészen fiatalon ismertem meg, és mindig szerettem. Novelláiban gyakran megjelenik mindaz, ami nálam is, az álom és az ébrenlét sokszor összemosódik, csakúgy, mint a realitás és a vízió.

Hatással volt rám, és máig hatással van Gabriel García Márquez *Egy előre bejelentett gyilkosság krónikája* című kisregénye is. Márquez a mágikus realizmus egyik legkiemelkedőbb alakja, akihez nyilván minden, ehhez a műfajhoz vonzódó író hasonlítani szeretne, így persze én is. A mágikus realizmus számos elemét szintén szívesen alkalmazom novelláimban, ezért lehet az, hogy az olvasó gyakran elveszíti a fonalat, és nem tudja, amit kap, az a valóság, vagy csak varázslat. Szinte minden novellám a valóságból indul, de ahová végül kifut, az már egy olyan világ, amely csak nagyon keveseknek adatik meg ébrenléti állapotban. Ők a kiválasztottak? Ki tudja? Novelláimon keresztül mindenesetre kicsit átélhetjük mindazt, ami számukra a természetes állapot. Angyalokkal beszélgetni, szó szerint elrepülni a napi problémák elől, végignézni, ahogy a pletyka felfalja a szomszéd öregaszszonyt, vagy éppen színpadon kisebbre szabni saját testünket fogyókúra helyett.

– *Említéd Márquezt, akiről tudjuk, hogy az első mondatokat milyen meghatározó erejűnek gondolta. Ezt én is vallom. Olyan a súlyuk pontosan, mint egy vers kezdősorának. Jó első mondat nélkül nincs jó novella vagy regény, ahogy erős kezdősor nélkül*

sincs erős vers. Hogyan születtek meg a novelláid első mondatai? Melyiken gondolkodtál a legtöbbet?

– Rátapintottál a kedvenc témámra, ami a kezdőmondat. Amit őta olvasni tudok, vadászom a jobbnál jobb nyitómondatokat. Megesik, hogy valódi féltékenységet érzek, amikor rátalálok egy kiváló antréra, bosszankodom, miért nem nekem jutott eszembe. Gyakran érzem úgy, hogy a nyitómondatért és a novella végéért érdemes alkotni, a közte lévő részt meg csak úgy kitölti az ember. De viccet félretéve, tényleg élek-halok a jó kezdésért, többet gondolkodom rajta, mint a sztorin. A következő nyitányon például hetekig agyaltam: *„Egy kövér angyal bámul órák óta. Áll az ágyam végében, sem olvasni, sem aludni nem bírok miatta. Az előbb komótosan megstoppolta az este ledobott lyukas zoknimat. Amikor oda kiáltottam neki: angyalok pedig nincsenek, kacagott. Most is röhög. Ha nem hagyja abba, leütöm a Bibliával.”* Azt hiszem, megérte sokat tünődni ezen, ugyanis a megjelenést követően egyik író társam azt mondta, ez az egyik legjobb nyitómondat, amit mostanában olvasott. Hála Istennek, az új kötetemről szóló recenziókban gyakran idézik az első mondataimat, és ez igazán jó érzéssel tölt el. Bevallom őszintén, nagyon ritkán olvasom végig például azokat a novellákat, amelyeknek nem elég ütős, vagy karakteres a nyitása. Ebből kiindulva íróként is igyekszem ezt mindig szem előtt tartani, és már a legelején letaglózni vagy meglepni az olvasót.

– *Érdekes, amit állítasz az álom és az ébrenlét határvonalaról. Ezt én is érzékelttem, ha nem is pont így, ahogy mondd. Folyton ezen a varázslaton, szó- és szövegmágián gondolkodtam, és végig az volt az érzésem, hogy ezek a novellák kicsit versek is, úgy játszol az olvasó képzeletével, úgy bűvölsz, úgy varázsolsz, akár egy költő. A Pont úgy című novellád akár vers is lehetne...*

– A *Pont úgy* nagyon különleges novella számomra, sokkal erősebb érzelmi töltéssel bír, mint a többi írásom. Ebben az időben vesztettem el jóbarátomat, Prágai Tamást, aki fiatalon halt meg, aztán édesapámat is. A kettőjük halála miatt érzett düh szülte ezt a novellát, ami látszólag egy szerelmi drámáról szól, de valójában az elmúlásról íródott. Benne is van: *„Legyen neki köny-*

nyű...” Valamint a rövid mondatok kopogása, a koporsószöveget, illetve a földdarabok koppanását szimbolizálja a koporsón. Ezt persze az olvasó nem tudhatja, legfeljebb a rövid, tömör, keserű mondatokból érezheti a drámát, amit persze okozhatna akár a szakítás is. Lényegében mindegy, mi a sztori, a fontos, hogy ez az írás nyomot hagyjon abban, aki olvasta, hogy sokáig érezze még a hangulatát, a muzsikáját, a ritmusát, a szavak, mondatok súlyát, lüktetését, akarja újra és újra ízlelni, megmártózni benne. Érdekes, hogy ezt az írást az egyik lap például nem akarta közölni, mondván, az olvasóik nem nyitottak az ilyen elvont novellákra. Mostanra pedig ez az egyik legnépszerűbb írásom.

Amióta megismerkedtem a betűkkel, írok

– Prágai Tamás, gondolom, a mestered is volt. Szándékosan kerültem az interjúnkban a „Hogyan kezdte el írni?” közhelyes kérdést, mert én például nem szeretem, ha erről kérdeznek, hanem szásznom kell valami hihetőt, ugyanis korán megismerkedtem a betűk világával, és ha azt mondanám, hogy gyerekkorom óta költő vagyok, azt gondolnák rólam, hogy kicsit nagy az arcom.

Nálad hogy volt? Amikor néhány éve az Irodalmi Jelen Debüt rovatában publikáltál – az írás a kötetbe is bekerült egyébként – már nem voltál huszonéves író. Vagy az asztalfiának írtál, vagy megvártad, hogy olyan sztorikkal rukkolj elő, amelyek megállnak a lábukon, és alaposan kitanulod addig a prózaírás mesterségét? És hogy jön a képbe Prágai Tamás?

– Valójában újrakezdő voltam abban az időben, amiről beszélsz, vagyis amikor az Irodalmi Jelen Debüt rovatában jelentkeztem. És valóban, amikor megismerkedtem a betűkkel, írok. Az persze más kérdés, hogy mit, és milyen színvonalon. Olvasni négyévesen tanultam meg, és talán hihetetlen, de alig vártam, hogy én is saját sztorikat alkothassak. Mesélni állítólag mindig is szerettem, aztán ezeket a meséket, sztorikat leírtam. Novellákat tizennégy éves koromban kezdtem írni, ezekből néhány az

akkori lakóhelyemen, Debrecenben megjelent. Aztán elvégeztem egy Újságíró Stúdiót, és már gimnazistaként, majd később főiskolásként is a Hajdú-Bihari Naplónál publikáltam. Egészen huszonkilenc éves koromig dolgoztam ott, amikor Budapestre költöztem, és itt folytattam napilapos életemet. Dolgoztam rendőrségi, bírósági tudósítóként, gazdasági, politikai, kulturális rovatban, bulvárban, és írtam két riportkötetet is. S bár rengeteg tapasztalatot és élményt gyűjtöttem, irodalomra nem maradt időm. Aztán egy lakásfelújítás alkalmával a kezembe kerültek a fiatalkori novelláim, és azt láttam, akkor jobban írtam, mint negyven évesen. Megrémültem, hogy kiegészítettem a napilapozástól, ezért leszámoltam vele, és újra novellákat kezdtem írni. Időközben rátaláltam a Magyar Írószövetség Íróiskolájára, ahol két éven keresztül olyan kiváló alkotóktól, íróktól tanulhattam a mesterséget, mint Erős Kinga, Szentmártoni János, Mezey Katalin és Baán Tibor. Nemcsak üres hízelgés, de valóban rengeteget köszönhetek nekik, azt is, hogy a két év elteltével sem engedték el a kezemet, ma is segítenek, bármikor számíthatok rájuk. És igen, Prágai Tamás. Tamással is az újrakezdésnek köszönhetően ismerkedtem meg, és azonnal kiderült, nagyon egy húron pendülünk. Hasonlóan gondolkodtunk az életről, irodalomról. S mivel nemcsak kiváló író, de önzetlen barát is volt, sokat segített az írásaim finomításában. Rendszeresen beszélgettünk egy-egy pohár bor mellett, megmutatta a készülő írásait, kikérte a véleményemet, pedig vitathatatlanul ő volt a sokkal tapasztaltabb és jobb író kettőnk közül. Igen, a mesterem volt. Nincs olyan nap, hogy ne jutna eszembe. Talán azért is, mert épp annyi idős volt, amikor itt hagyott minket, mint amennyi most én vagyok. Nem sokkal a halála előtt felvázolta, hogyan képzelem a jövőmet. Azóta csaknem öt év telt el, és szó szerint beigazolódnak látszik szinte minden víziója. Úgy képelem, hogy ma is tudja, mi történik velem, és segít.

– *Apropó angyalok. A Zsófi naplója című írás így kezdődik: „Egy kövér angyal bámul órák óta.” Aztán ez a kövér angyal végigvonul a szürreális történeten. Máshol is fölbukkannak angyalok,*

Isten, Jézus, de nem elemelt, vallásos motívumok ezek. Mi működteti? Megálmodod? El tudom képzelni, hogy van olyan hősöd, aki megjelenik álmodban, és reggel máris megírod...

– Ez sem rossz elképzelés, de álomban még nem születtek történetek. Ellenben a már emlegetett, álom és ébrenlét határmezsgyéjén nagyon sok. Az agyam ilyenkor rögtön ébreszt, és gyorsan leírom, ami eszembe jutott, különben elfelejtem. Az általad emlegetett angyal egyébként az egyik közeli hozzátartozóm látomása. Ő, a betegségének köszönhetően, gyakran vizionálta ezt az angyalt, és mesélt is róla nekem, illetve a család többi tagjának. Annyira életszerűek voltak ezek a sztorik, hogy eleinte biztosra vettem: angyalok pedig léteznek, ráadásul nem olyanok, mint a filmekben, vagy a Bibliában, hanem igencsak emberek, mert esznek, isznak, zoknit stoppolnak, sőt sminkelnek. Egy idő után annyira megszerettem ezt a karaktert, hogy nem bírtam szabadulni tőle, jó vele játszani, jó beszélgetni, mindent kimondhat, amit én nem merek. Egyébként terveim vannak vele, de erről még nem beszélhetek. Jézus és Isten pedig az életem része, hívő ember vagyok, de nem félek emberi tulajdonságokkal felruházni, sem abszurd történetek szereplőivé tenni őket. Úgy képelem, Isten jó fej, érti a viccet, szereti a humort, és vezeti is a kezemet, amikor róla, róluk írok.

Az író pszichológus is

– Hisz mondja is, saját képére teremtette az embert. Én sem úgy képelem el, ül egy magas trónon a felhők között. Lehet, hogy Isten egy jó pszichológus? Ez most nem véletlenül ugrott be, hiszen a novelláskötetben súlyos történeteket olvasunk olyan személyekről, akik komoly pszichés betegségekkel küzdenek. Ebbe a világba nem lehet még egy írónak sem könnyű „alászállni”. Mit gondolsz az írás, a művészet terápiás hasznáról, az író egy jó pszichológus is?

– A művészet, az írás terápiás haszna elvitathatatlan írónak és olvasónak egyaránt. Számomra az alkotás ezen formája mindig terápia volt. Ha nehéz életszakaszba érek, sokkal kreatívabb vagyok,

jobban megy az alkotás is, mint amikor nyugalom vesz körül, és minden rendben van. Miután kiírtam magamból a bánatot, a dühöt, megkönnyebbülök. Azt remélem, hogy az írásaimmal másoknak is segíteni tudok, ha másban nem, hogy megálljanak egy percre, és elgondolkodjanak, levonják a tanulságot, vagy éppen kacagjanak egy jó nagyot. És igen, az írónak pszichológusnak is kell lenni, ismernie kell az emberi lélek minden rezdülését ahhoz, hogy művei hitelesek lehessenek. Számomra egyébként ez a legfőbb megvalósítandó cél minden novellámban: a hitelesség.

Nem titok, létezik női irodalom

– *A novelláid hősei nem mind skizofrének, így az alcím lehet félrevezető, becsapós is. Ám mindegyikükre jellemző a magányosság, az elidegenedés, és a legtöbb hősed nő. Mennyire illene rájuk Az üvegburából az alábbi mondat: „Nagyon-nagyon csendesnek és üresnek éreztem magam, akár egy tornádó magja, ahogy csak sodródik kábultan a körülötte tomboló pokoli zűrzavar legközepén.”*

– Valóban, ezek női történetek, a szándék ez is volt, bemutatni női sorsokat, érzéseket, gondolatokat, az ő szemüvegükön keresztül szemlélni világunkat. Az idézet pedig sajnos nagyon sok lányra, asszonyra illik, így a történeteim főhőseire is, legyenek skizofrének, vagy sem. Közhely, de társas magány uralja az emberek életét a XXI. században, a pokoli zűrzavar pedig egyre erősebb, mondom ezt úgy, hogy közben próbálok nem politikai, társadalmi példákat hozni. Hogy ez félelmetes-e számomra? Tagadhatatlanul az. Olyan vagyok, mint a legtöbb nő, aki fél az öregséggel járó magánytól, demenciától, a társ elvesztésétől. Természetesen a hőseim sem másféle emberek. A skizofrén emberek világát pedig közelről ismerem, hiszen a környezetemben él ezzel a betegséggel küzdő ember. Nagyon érdekes a mindennapjaiba bepillantani, az ember gyakran elbizonytalanodik, mint ahogyan a hőseim is, vajon ő az igazi elmebeteg, vagy azok, akiknek erről ugyan nincs papírjuk, de életvitelükkel, létezésükkel megkérdőjelezzik mindazt,

amit normálisnak mondunk. De hát, mi a normális? Ami társadalmilag elfogadott? A többi ember pedig deviáns? Ezt boncolgatva eljuthatunk akár saját magunkig is, félelmünkben pedig legszívesebben elmenekülnénk, vagy szó szerint kibújnánk a bőrünkéből, felvennénk egy sokkal normálisabb ember ábrázatát. Mi ez, ha nem mágikus realizmus? (*Huncut nevetés.*)

– *Miért ragaszkodtál az alcímhez?*

– Játsszani szerettem volna a szavakkal, és egyben némi támpontot is kívántam nyújtani az olvasónak. Úgy érzem, ez nem sikerült túl jól, inkább didaktikus lett, mintsem játékos. De ez talán megbocsátható. Tanultam ebből is, legközelebb ilyen hibát nem követek el, legfeljebb másmilyeneket.

– *Miért nő a legtöbb hős?*

– Amikor írni kezdtem, még nem volt olyan koncepcióm, hogy csak nőkről alkossak történeteket. Aztán azt vettem észre, hogy sorra születnek a női sztorik, amelyek róluk, rólunk szólnak, a mi szemszögünkéből, a mi érzékeny szűrőnkön keresztül mutatják be a világot. Később persze szándékosan választottam a novelláim főhősének lányokat, asszonyokat, akik zömében egyes szám első személyben mesélik el a velük esett történeteket. Próbálkoztam férfi elbeszélővel is, de azt hiszem, nekem jobban megy, ha nővel mondatom el a sztorit. Egészen egyszerűen tökéletesebben bele tudok helyezkedni a karakterbe, hitelesebben tudom közvetíteni a nők gondolatait, érzéseit. Nem titok, létezik női irodalom, amit jelenleg én is művelek, ami nem minőségbeli különbség a többivel szemben, egészen egyszerűen más, de véleményem szerint szükség van rá.

Az írók között is lehetnek örültek, ha nincs is papírjuk róla

– *Változatos történetek, izgalmas, karakteres hősök találhatóak a Nők a cekkerben című kötetekben, találkozunk olyannal, aki a szenvedélybeteg apjától retteg, aki képzeleg hallucinál, nemcsak angyalt, betontömböket tologató szomszédot, olvashatunk az anyaságról, az*

öregedő testről, a romakérdésről, az identitásválságról, és még folytathatnánk a sort, de ne lőjük le a poént, hagyjunk az olvasónak is felfedeznivalót. Nem olvastam viszont egyetlen őrült költőről vagy íróról sem a könyvben. Szerinted az írás örület is? És tényleg, miért nincsenek a hőseid között őrült irodalmárok? (Nevet)

– Mert véleményem szerint erről közhelyes lenne írni. *(Nevet)* Nézd csak meg a nagy amerikai sztorikat, filmeket, a nagy részükben író vagy újságíró a főhős, aki megőrül, gyilkol, vagy éppen nyomoz, de minimum őrületen szerelmes lesz. Ez nekem sok, ugyanakkor, ha saját igényeimet veszem figyelembe, túlon túl kevés. Ugye, érted? Nem szeretem a lerágott csontot tovább rágni, de még az is lehet, hogy egyszer majd az álom és az ébrenlét határán valami fantasztikusan kreatív ötletem támad az őrült irodalmárokról, és akkor megírom. Ehhez azonban nekem idő kell, mint ahogyan minden ötlethez. Sokszor hónapokig dédelgetek egy-egy gondolatfoszlányt, míg novella lesz belőle. És, hogy az írás örület-e? Egyértelműen más állapot, csak nekünk, íróknak nincs róla papírunk, de hát nézzünk csak magunkba. *(Mosolyog.)*

– *A kötetedet olvasva eszembe jutott Muszka Sándor Szégyen című verseskötete is. Kis túlzással lehetne ez a prózapárja? Mit gondolsz, találó a párhuzam? Az olvasók kedvéért idézek a Csendélet című versből:*

alszik
négy napja, már hogy nem látta anyját
nem leszek többé
sosem leszek rossz
apa
nem bír mozdulni
előtte egy üveg

A Hosszú futás című novelláddal például párba állítható, legalábbis az én értelmezésemben...

– Örülök, hogy Muszka Sándort hoztad párhuzamos példaként, nagyon kedvelem őt (persze sok más kortárs írot, költőt

is a korosztályomból, pl. Bene Zolit, Nagy Koppány Zsoltot, Csender Leventét, Király Farkast, Orbán János Dénest, és sorolhatnám még). Az említett verset ízlelgetve valóban látok én is analógiát a két írás között, aminek talán az lehet az oka, hogy a mindkettőnk által boncolgatott téma sajnos nem egyedi, nem ritkaság. És talán mindketten elég érzékeny lélekkel vagyunk megáldva, ami az írásnál kifejezetten előny, az életben nem mindig. Érdekes, hogy a *Hosszú futás* című novellám például nagyobb port kavart, mint az összes többi. A publikálást követően számos olvasó írt, hogy mennyire sajnál, amiért ilyen gonosz apám van. (A történet egy alkoholista apáról szól, aki molesztálta a lányát.) Nem hitték el, hogy a sztori nem rólam szól. Ugyanakkor nagy öröömre szolgál, hogy ennyire hitelesen tudtam megjeleníteni ezt a témát.

– *Ebben a novellában, de szinte az összesben fontos szerepet játszik az ismétlésnek, gondolom, ez sem véletlen, olyan ritmusuk van ezeknek az írásoknak, olyannyira feszesek, akár egy-egy vers. Tudom, hogy verseket is írsz, és nem is akármilyeneket. A közeljövőre nézve talán a líra műfajában is megmutatod magad, vagy esetleg kipróbálsz a nagyregényt?*

– Örülök, hogy ezt észrevetted, természetesen ez szándékos, szeretek játszani a szavakkal, mondatokkal, ezzel is egyfajta plusz mondanivalót, plusz színt, töltést adva a szövegeimnek. Verset korábban írtam, mint prózát, de nem éreztem elég jónak a verseimet, ezért inkább elraktam őket a számítógémem egyik titkos mappájába. Időnként előkerülnek, és formálgatom őket, éppen a te biztatásodra és segítségeddel. Vannak érzések, amelyeket versben jobban ki tudok nyilatkoztatni. A líra azonban számomra olyan, mint teljesen levetkőzni vadidegenek előtt, amihez talán túl szemérmes vagyok egyelőre. Az én igazi műfajom a próza. Nagyregény? Ötletem vannak, idő kellene hozzá, jó sok, amiből egyelőre nincs elég. Jelenleg egy új novellásköteten dolgozom, egyelőre ezt szeretném az olvasók elé tárni, aztán majd meglátjuk, születik-e később verseskötet vagy regény. Tudod, semmi nem lehetetlen, de annak az ellenkezője sem. *(Nevet.)*